

Junior sokol

speciál časopisu SOKOL

11/2007

Zima

Kdekdo letos naříká,
zima bude veliká.
Rampouchy nám dopřeje,
všude budou závěje.
Zmrznou kliky u dveří,
sníh bude i k večeri.
Ze Sokola kamarádi,
mají ale zimu rádi.
Můžou bruslit, sáňkovat,
a potom se koulovat

V. Trösterová
(Z Královédvorského sokolika,
1996)

Zelený panelák – Strakatý lupič

Jmenuje se pajasan žlaznatý, ale říkáme mu Zelený panelák. To proto, že tento vzrostlý strom poskytuje i v centru Prahy bydlení řadě nájemníků z živočišné říše.

Postupně je navštívíme.

Modrobíle pruhovaná ramena. Černý ocas, černá křídla. Modrou na křídlech doprovází bílá skvrna. Černobílý klobouk a černý motýlek. Vše na podkladě načervenalé hnědém. To vše charakterizuje nájemníka „zeleného paneláku“, kterého jdeme navštívit dnes.

Je to havranovitý pták velikosti straky. Zimuje u nás, ale stálou adresu nemá. Zpívá tiše, žvatlavě. V době hnízdění je samotář, ale jinak je velice společenský. Varovným chrastěním upozorňuje ostatní ptáky na nepřítele, kterým velice často bývá on sám. Je to masožravec. Hmyz, plž, vejce, ptačí mláďata, myši – co zahlédne, uchvátí. Na podzim se stává sběratelem žaludů, bukvic, ořechů, které ukládá na zimu mezi kořeny nebo do země. Často zapomene kam, a tak je z něho najednou sázeč lesních stromků. Hnízdí jednou ročně, skrytě, většinou v hustých stromech. Mláďat bývá 5–6 a starost o ně trvá 19–20 dní. Zelený panelák mu k bydlení vyhovuje, ale vnutí se málokdy, vždy však k nelibosti ostatních nájemníků. Stane-li se tak, musí být ostatní obyvatelé velice

ostrážiti, ale ani to nestačí. Tento nezvaný host je velice silný – na vizitce má jméno Sojka obecná (*Garrulus glandarius*).

A co o něm říká pan Brehm? Pták s krátkým, silným a tupým zobákem. Rozšířen v Evropě, severní Africe a v mírnějších klimatických pásmech Asie až do Himálaje, Číny a Formosy. V Čechách hojnější než straka. Nepokojný, lživý až potměšilý pták, který svým chováním způsobuje mnoho zábavy, ale také mnoho zlosti. Vychováván od malička v kleci dokáže být jeden z největších nepřátel drobných zpěvných ptáků.

Obvyklý pokřik skřipavé „réč“ nebo „ré“. Úzkostné „ké“ nebo „kré“, velmi nepříjemný křik. Umí vydávat zvuky podobné kočičmu mňoukání „mňau“. Jako břichomluvec ale dosti zřetelně dokáže vyslovit slovo „margolf“. Volání káněte napodobuje tak, že je od originálu k nerozeznání. Nejohrovnější ničitel hnízd drobných ptáků. Žádný ptáček, myš, drobný hmyz se před ním nemůže cítit v bezpečí. Dokáže se s úspěchem vrhnout i na malou zmiji, rozklonout ji hlavu a pozřít. Bohužel i svá mláďata, ještě na hnízdě, jen co trochu povyrostou a nestačí jim k nasycení hmyz a červy, krmí téměř výhradně mladými ptáky. Společně se strakou dokáže zničit hnízda v širokém

okruhu svého bydlení. Sám má také nepřátele, především jestřába a krahujce, někdy se stává obětí sokola stěhovavého nebo výra. Často bývá jeho hnízdo vypleněno kunou. Možná, že to pan Brehm s krutostí sojky trochu přehání, ale příliš daleko od pravdy není. Příště navštívíme nájemníka oblečeného do modrého fráčku, který často šplhá hlavou dolů.

Zdeněk Bartůněk

OBSAH

věda – technika – příroda

Chameleon:	
Máme doma dráčka	2
e–Brouzdaliště	2

hrajeme si s češtinou

K letošní plavbě po Vltavě	3
Víte, že...	3
Kutilství chytne a nepustí	3
Soutěž i pro vás	3

pro šikovné ruce a hlavu

Vánoční ozdoby	4
z drátů a korálků	
Sokolská Encyklopedie	4
Luštěte...	4

Chameleon: Máme doma dráčka

„Tohle zvíře si opravdu nekupuj, je špatné, zákeřné a má zlou povahu...“ A tak dále, a tak dále... Pověst chameleonů je opředená mnoha báchorkami a pověstmi. Tak jako tak, chov takového miláčka vyžaduje zkušeného chovatele.

Zx foto internet

Pokud jste se i přesto rozhodli tyto tvory chovat, prostudujte si odbornou literaturu a poradte se se zkušenými chovateli. Základem úspěšného chovu je rozhodně vhodně zvolený typ terária – musí odpovídat druhu, který chcete chovat. Je velice důležité zachovat přírodní podmínky jejich domoviny.

Pro chameleona o velikosti kolem 20 cm by mělo být terarium velké přibližně 60 litrů (v teráriu je však pouze jeden jedinec). Větší druhy, které v dospělosti dosahují kolem 40 cm, vyžadují terarium o obsahu 180 litrů. Obecně platí, čím větší nádrž, tím lepší – vytvoří se lepší mikroklima a údržba nevyžaduje tolik času.

Terarium zbudujte ze skla – pomocí silikonových lepidel. Je vhodné nahradit jednu boční stěnu jemným pletivem, aby terarium větralo. Chameleoni také potřebují dostatečný přísun světla – denně asi 10 hodin. Kupte ve zverimexu speciální zářivky, které mají UV paprsky. Působí totiž velmi pozitivně na kůži, mají vliv na syntézu vitamínu D3. V teráriu se snažte udržet teplotu kolem 26 °C přes den a přes noc asi o 5–10 °C méně. Pro vyhřívání zvolte

lampu, pro lokální ohřev je lepší „bodovka“ o výkonu, který je dostatečný pro ohřátí. Terarium je také nutné pravidelně rosit, aby se udržela požadovaná vlhkost. Chameleon velice špatně snáší postřik vodou – roste tedy vždy do okolního terária.

Na dno dejte bio substrát (písek, dř). Některé druhy chameleonů chtějí misku s vodou, jiné pijí vodu z listů a kořenů. Obecně však platí – jak si vašeho miláčka naučíte, tak bude pít. Voda je pro chameleona nejdůležitější. Dávejte velký pozor na dehydrataci – jakmile sám nepije, musíte ho napojit sami. Z pipety mu kápnete na tlamičku dvakrát až třikrát denně několik kapek odstáté vody. Pokud pije z nádrčky, měla by být voda měněna alespoň jedenkrát denně.

Menu à la chameleon

Až 90 % potravy tvoří hmyzožravci. Dokáže spořádat nepřeberné množství hmyzu za poměrně krátkou dobu. Dalo by se říci, že si dělá zálusku prakticky na vše, co se hýbe. Na prvním místě jeho jídelníčku je tedy drobný hmyz. Jednou až dvakrát týdně posypte jeho oblíbený hmyz vitamíny – chovatelé doporučují Reptimínal a Vitamix – rep. Občas se však chameleoni rozhodnou, že si dají i nějakou tu rostlinu. Například chameleon jemenský si rád dá různé květy a nepohrdne ani výhonky mladých rostlin. Sežere až 35 kusů hmyzu týdně. Mezi jeho nejoblíbenější patří cvrčci, ale nepohrdne ani pavouky. Z rostlinné stravy má rád nastrohané jablko, mrkev a květy ibišku. -jjk-

e-Brouzdaliště

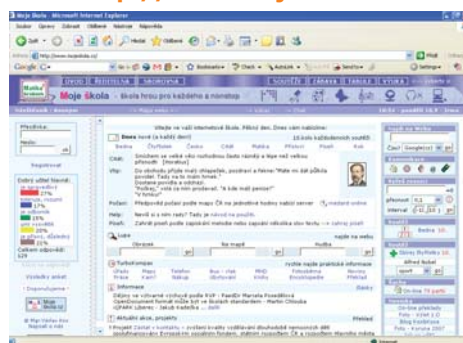
Čáp brouzdá v rybníku a loví žáby. My brouzdáme také a také lovíme – na internetu zajímavé adresy se zajímavými věcmi. Pro lepší hledání některé zajímavé stránky ve stručnosti představujeme v této rubrice.

<http://www.doupe.cz>

Člověk je tvor hravý. A to bez rozdílu věku. Počítače a internet hrám přejí – na internetu naleznete nepřeberné množství her, a to na různých adresách. Mezi stránkami, které přinášejí kvalitní hry i povídky o nich, je i www.doupe.cz. Vedle velkého počtu her různých typů nabízí tato stránka také další informace vztahující se k počítačovému hram, recenze, návody, ve svém Speciálu přináší články, reportáže, rozhovory, soutěže atd. Na této stránce naleznete také recenze filmů a mnohé další.

<http://www.mojeskola.cz>

Na internet se také chodí kvůli různým školním záležitostem – pro taháky, kvůli školní četbě, ale i pro další informace.

Z několika různých webů dnes odkážeme na stránky www.mojeskola.cz. Aby návštěvník dlouho nebloudil, hned v úvodu najdete ty správné „dveře“. A tak dospěláci hned ví, že pro ně je asi především Ředitelna a Sborovna. Ale dveře jsou zde otevřeny i studentům – v Ředitelně najdete klíčové informace o školách, jejich hodnocení, školních předpisech, aktuální informace školských institucí. Ve sborovně je k dispozici přehled studijních pramenů podle předmětů, materiálů pro studium i volný čas.

K návštěvě ale zvou i další „místnosti“ označené nápisy Soutěže, Zábava, Tabule a Výuka. Máte možnost vyzkoušet si své vědomosti v soutěžích Bedna, Umíš?, Pexeso, Sbírejte čtyřlístky, Chatman. Zábava poskytuje možnost odreagování vtípem, citátem, tipem na web (e-Magazín) i vynikající gymnastiku mozku – šachy. Na Tabuli můžete napsat svůj příspěvek do různých kategorií a okamžitě ho poskytnout ostatním čtenářům. Výuka nabízí e-learning kurzy – pomůže vám zvládnout přijímací zkoušky, zdokonalit se v šachu atd.

Víte, že...

...ondatra je největším hrabajícím a plavajícím myšovitým hlodavcem? K plavání je opravdu velice dobře přizpůsobena – její velké zadní nohy mají mezi prsty malé blány a podél jednoho okraje plovací lem z řady tuhých brv. Má dlouhý, lysý a bočně zploštělý ocas, takže slouží jako kormidlo. Při potápění uzavírá nozdry a malé uši chlopněmi. Ondatra vydrží pod vodou až 20 minut a během té doby může uplavat až do vzdálenosti 100 metrů.

Soutěž i pro vás

Již 5. ročník akce To bude sranda! připravuje T.J. Sokol Hluboká nad Vltavou. Uskuteční se sice až v červnu – v sobotu 7. června, ale

již nyní se můžete přihlásit do soutěže, která je součástí této akce. Soutěž je výtvarně-básnická a je určena pro všechny do patnácti let. Začala již v říjnu, ale přihlásit se do ní je možné stále; skončí 25. května příštího roku. Soutěž je rozdělena na dvě kategorie – „maluj“ a „cituj“. Soutěžit lze buď v jedné z nich, nebo v obou, to už záleží na schopnostech a chuti zúčastnit se. **Více informací:**

www.tobudesranda.unas.cz/soutez.html

K letošní plavbě po Vltavě

Ve dnech 15.–17. září 2007 jsme se zúčastnili akce Sokolská plavba po Vltavě. Ve skupině dvou dívek – Markéta Mentzlová, Aneta Šohajková – a dvou chlapců – Štěpán Kapsa, Vojtěch Vožár – a pod vedením sestry Jany Vozárové jsme v pátek odcestovali do Prahy. Hned po příjezdu jsme se ubytovali v Tyršově domě. Nelenili jsme a večerní volné chvíle jsme ihned využili k malé exkurzi historickou Prahou – přes Karlův most na Staroměstské náměstí, cestou zpět jsme poznávali Malou Stranu. V sobotu byl pro nás připraven výstup na Petřín s řadou úkolů a odpoledne jsme byli plně vytiženi v tělocvičně množstvím her, dovedností – malováním a skládacím lodičkám apod. Při vyhlášení výsledků soutěží, kdy naše družstvo získalo krásné třetí místo, jsme měli z tohoto umístění obrovskou radost. Vždyť se akce účastnily téměř všechny župy. Pak následovala hlavní akce – večerní plavba po Vltavě. A aby pohybových aktivit nebylo málo, nádherný den plný zážitků byl ukončen plaváním v bazénu Tyršova domu.

Všechno se nám velice líbilo a jsme rádi, že jsme se mohli této akce zúčastnit. Proto

hrajeme si s češtinou

foto M. Sobota

všem, kteří se o nás tak starali, moc a moc děkujeme.

Markéta Mentzlová,
Sokol Uherský Brod

Kutilství chytne a nepustí

Táta Moniky a Davida byl už od samého rána v dílně. To se nestávalo příliš často, protože on jako stavební inženýr vynikal především svými teoretickými schopnostmi. Do

dílny ho dohnal dezolátní stav jejich botníku z předsíně. Kvůli němu si dokonce údajně vzal i volno...

„Matouši, dal by sis kafe teď, nebo radši až potom?“ „Nech mě, teď pracuju.“ „Pojď na oběd!“ „Až za chvíli, teď nemůžu!“ „No tak, pojď si sníst aspoň polívku.“ „Schovej mi ji na později, jenom tady něco dodělám.“ „Jak dlouho tam budeš zavřenej?“ „Než to dodělám!“

Tak asi vypadala jeho veškerá komunikace s okolním světem, respektive s jeho manželkou. Nedalo se říct, kdo z nich je nervóznější. Matouš, tedy táta, neměl daleko od zuřivosti. Nic mu nešlo podle jeho představ. Řekl si, že nejlepší je

začít od samého počátku, proto rozviklaný botník rozebral na jednotlivé lištičky a hřebíčky. Poté, co pochroumanou hromádku hřebíků vyměnil za novou, se však stala jedna nemilá věc – zjistil, že neví, jak by měl svoje dílo zase složit zpátky. Nechtěl si to však připustit.

O půl druhé odpoledne ho konečně přemohl krutý hlad. Vyšel proto nahoru po schodech a hned se šel shánět po své na později schované polévce. Jeho žena mu ji láskyplně ohřála a pak ho se zájmem pozorovala. Na to, že v dílně strávil půl dne, vypadal nějak neopotřebovaně. Aby však zachoval dojem strašně tvrdé práce, několikrát si stěžoval, jak ho bolí záda a jak hrozně mu naskákaly mozoly (ty se na jeho hladkých, kancelářskou práci hýčkaných rukách nedaly objevit ani lupou...).

Jen co dojedl, přišly děti ze školy. „Tati, tati, co to děláš v dílně? Koukal jsem, že se tam svítí!“ křičel hned ve dveřích David.

„Cože, já jsem zapomněl zhasnout?“ zabručel Matouš a s dramaticky utrápeným výrazem vstal od stolu. Vtom se ozvala od dřezu maminka. „Můžu se zeptat, co tam vlastně celý den děláš?“

„No co asi!“ obrátil táta oči v sloup a rychle se vypařil z kuchyně.

Obě děti se okamžitě otočily k matce: „Mami, co to táta dělá?“

Maminka se usmála: „Hrozně ráda bych vám to řekla, ale myslím, že to neví ani sám tatínek, natož já... On už se nemohl dívat na ten náš pochroumaný botník, proto se rozhodl, že se ho pokusí opravit. Nevím, jak mu to opravování jde, nechtěl mě do dílny pustit. Ale tipovala bych, že se mu to moc nedaří.“

Několik minut bylo její tvrzení naprosto pravdivé, avšak asi po čtvrt hodině se z dílny ozval dokonalé vítězoslavný výkřik. Matoušovi se zřejmě podařilo přijít celé věci na kloub. Skutečně, když o hodinu později donesl své dílo zpět do předsíně, botník vypadal úplně jinak. Bylo by odvážné říci, že lépe. Na první pohled se zdálo, že je vše v dokonalém pořádku, ale když sem maminka zpět naskládala celou rodinnou armádu bot, botník se povážlivě nahnul k jedné straně....

Tatínek však byl hrd a pyšen na své dílo. Dokonce tak moc, že se ještě ten den večer znovu zavřel v dílně. Dychtivé rodince vysvětlil, že ho práce se dřevem nějak začala bavit a že by rád udělal novou poštovní schránku...

Lenka Khýrová, 17 let,
Sokol Dvůr Králové

Hanušová Klemeňa
(*1845/+1918)

Spolupracovnice Tyršova, spoluzakladatelka a dlouhodobá cvičitelka Tělocvičného spolku paní a dívek pražských (od 1869) patří k výrazným osobnostem Sokola i české společnosti 2. pol. 19. století, přičemž význam její činnosti přesáhl toto období.

V historii české tělovýchovy má K. Hanušová zcela nezastupitelné místo. Upravila Tyršovu soustavu pro potřeby žen, prosazovala estetická hlediska, cvičení při hudbě, ortopedický tělocvik, pečovala o rozvoj školní tělesné výchovy. Psala metodické spisy, vychovávala cvičitelky a celkově ovlivnila postavení žen ve společnosti. Po smrti M. Tyrše se jí nepodařilo navázat s novým vedením Sokola takový kontakt, jaký vedl k její vynikající spolupráci s Tyršem. Tyto vztahy se vyhroutily v době, kdy došlo k rozšiřování ženských odborů do sokolských jednot – její kritika postupu vedení některých jednot vedla k rozčarování na obou stranách a ve vedení jí v jejích 51 letech vystřídala A. Ptáčková, její žákyně. K. Hanušová mobilizovala české ženy nejen ke cvičení, ale i k boji za národní nezávislost. Působila také v oblasti, kde dříve fakticky nikdo nepracoval: v podpoře dětí a ekonomicky slabé části obyvatelstva českých zemí.

Prostná cvičení

Zdá se, že původním výchozím bodem cvičení byl zřejmě tanec jako kultový rituál. Nejstarší zprávy pocházejí dokonce ze Starého Egypta a Řecka. Cvičební prvky se dochovaly na kresbách váz, na úlomcích vápence a jeskynních malbách starých tisíce let. Jedná se o mosty, stoje na rukou a přemety. Prostná cvičení se stala olympijskou disciplínou v Los Angeles v roce 1932 (pro muže) a v roce 1952 v Helsinkách (pro ženy).

A k čemu vlastně prostná cvičení jsou? Podporují pohyblivost, vytrvalost, sílu, koordinaci a prostorovou orientaci. Při závodním cvičení jsou prostná jednou z gymnastických disciplín. Ve sportovní gymnastice jsou bez náčinní, v moderní gymnastice mohou být i s náčiním (stuha, míč, obruč, kuzele, švihadlo). Základy prostných se můžete naučit v oddílech sokolské všestrannosti nebo ve sportovních oddílech sportovní nebo moderní gymnastiky. Bez prostných cvičení se neobejdou ani tanečníci akrobatického rokenrolu, k rozcvičení a v přípravě je používají i sportovci skoro všech odvětví. Bohužel, požadovaná harmonická sladěnost pohybů není člověku vrozená, a tak je nutné se jí naučit, stále upevňovat a i nadále rozvíjet.

Vánoční ozdoby z drátů a korálků

Kdo by neměl na vánočním stroměku ozdoby z korálků nebo odrátované vánoční kouličky. Ani bez zvonečků se pořádný stromek neobejde. Napadlo vás však někdy, že si takovéto tradiční ozdoby můžete vyrobit v pohodlí svého domova? Stačí k tomu jen pár šikovných rukou, několik pomůcek a hlava plná nápadů.

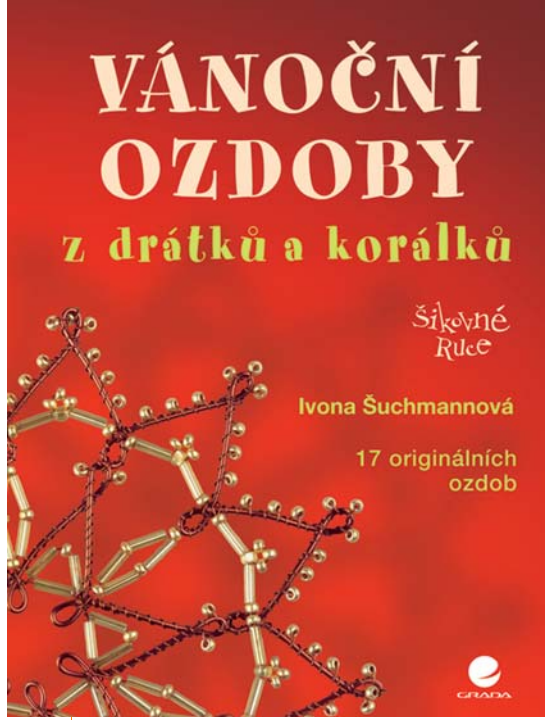
Co vše je potřeba?

- Měděný lakovaný drát (u kostry ozdob se hodí o síle 0,9 – 11 mm, k omotání a na výplety 0,3 – 0,4 mm) nebo včelařský drát
- Korálky (rokajl, skleněné tyčky, ohňovky, mačkané nebo plastové korálky)
- Štípací kleště
- Kleště s kulatými čelistmi (na tvarování oček a ohýbání drátů)
- Kladívko (k vyrovnání vytvarovaných koster některých ozdob)
- Kovadlinka (k naklepávání některých druhů polotovarů)

Vánoční kouličky

Zkoušeli jste někdy odrátovat kamínek nebo velikonoční vajíčko? Pokud ano, tak s vánočními koulemi nebudete mít žádný problém. Pozor hlavně na křehkost a příliš netlačit. V tomto případě použijte jemnější drátek. Ideální je měděný lakovaný drát různých barev o síle kolem 3 mm. Na tmavší kouli je pěkný drátek postříbřený nebo pozlacený.

Existuje několik způsobů jak začít. Můžete zahájit práci vytvořením smyčky s jednoduchým uzlem a následně přejít první smyčkou do kruhu. Dále pokračujte smyčkami, jejichž počet upravte podle zvoleného vzoru. Stačí začít se šesti až deseti obloučky v kroužku, posledním z nich přejdete plynule do první smyčky další řady a vytvoříte zvolený vzor. Nejdříve pracujte pouze v ruce do kruhu, po několika řadách přiložte polotovar na kouličku a přizpůsobujte jej jejímu tvaru (přidáváním, ubíráním, zvětšováním nebo utahováním smyček). Na dozdobení můžete použít korálky – pěkné jsou spíše lesklé malé kouličky. Stejným způsobem jako kouličky můžete odrátovat například olejový stojan.

VÁNOČNÍ OZDOBY z drátků a korálků
Šikovné Ruce
Ivona Šuchmannová
17 originálních ozdob

foto © Grada Publishing

Luštěte...

**Dívka se ptá kamarádky: „Chová tvoje mamka ještě kuřátka?“
Ta odpoví: „Už ne, ...“ (tajenka)**

ČEPIČE, CHOMOUT, CHOROŠ, KAMARÁD, KARTA, KOLEJ, KOMORNÁ, KONEV, KORMORÁN, KRAKONOŠ, KRYCHLE, KRYSA, KŘEST, KULIČKA, LEBKA, MANDARINKA, MOKRO, NEPTUN, OCÁSEK, OKTOPUS, ONDATRA, OSTRAHA, OŠTĚP, OPASEK, PADÁK, PAVKA, PESTROST, PÍSEK, PALCÁT, PODLAHA, PUSTINA, RACEK, RADLICE, RAMPÁ, RUKAVICE, SOCHOR, TENOR, TÓNINA, TUKAN, TYKADLO, TEKUTINA, ULITA, VLKODLAK, VYDRA, ZVUKY

E	A	T	R	A	K	T	E	K	U	T	I	N	A	O
L	O	K	T	O	P	U	S	T	I	N	A	K	U	T
CH	T	Ó	N	I	N	A	N	O	N	D	A	T	R	A
Y	Č	E	P	I	C	E	N	Á	R	O	M	R	O	K
R	V	V	Y	D	R	A	C	E	K	T	E	N	O	R
K	U	L	I	Č	K	A	Y	O	P	A	S	E	K	A
K	L	K	A	V	K	K	D	U	Ž	T	S	E	Ř	K
Á	I	O	A	B	U	E	U	N	M	Í	U	K	P	O
D	T	D	E	V	O	S	T	R	A	H	A	N	R	N
A	A	L	Z	CH	I	Á	N	R	O	M	O	K	K	O
P	R	A	D	L	I	C	E	O	A	CH	O	R	O	Š
T	Y	K	A	D	L	O	E	R	D	M	O	Y	L	T
I	CH	O	M	O	U	T	Á	C	L	A	P	S	E	É
K	E	S	Í	P	O	D	L	A	H	A	T	A	J	P

